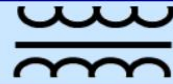

Transformátory

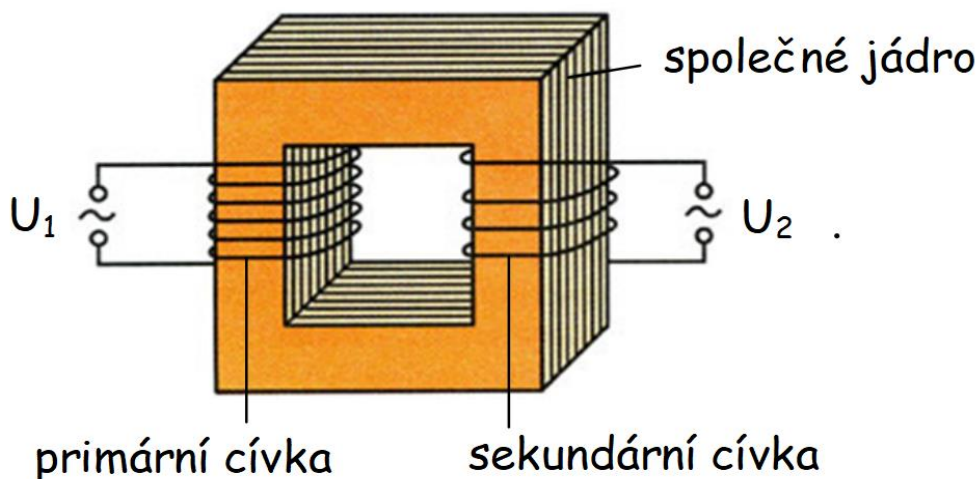

Transformátory jsou přístroje, které umožňují měnit napětí střídavého proudu.

1) Konstrukce

dvě navzájem izolované cívky

společné jádro z magneticky měkké oceli

2) Princip transformátoru

K primární cívce je připojeno střídavé vstupní napětí U_1
=> cívkou prochází střídavý primární proud I_1 => mění se
=> vytváří v jádru proměnné magnetické pole => změnou
magnetického pole se v sekundární cívce indukuje
střídavé výstupní napětí U_2 a uzavřeným obvodem
prochází sekundární indukovaný proud I_2

3) Transformační poměr - odvození vzorců p

Příkon primárního obvodu se rovná výkonu sekundárního obvodu - (neuvažujeme-li tepelné ztráty)

$$\begin{aligned} P_{01} &= P_2 \\ \Downarrow \\ I_1 \times U_1 &= I_2 \times U_2 \\ \Downarrow \\ p &= \frac{N_2}{N_1} = \frac{I_1}{I_2} = \frac{U_2}{U_1} \end{aligned}$$

U_1 - vstupní (primární) napětí (měníme jej) [V]

U_2 - výstupní (sekundární) napětí (získáváme jej) [V]

N_1 - počet závitů primární cívky

N_2 - počet závitů sekundární cívky

I_1 - proud procházející primární cívkou [A]

I_2 - proud procházející sekundární cívkou [A]

p - transformační poměr

a) Transformace nahoru $p > 1$ zvětšují napětí U_1

$$N_1 < N_2 \Rightarrow U_1 < U_2 \Rightarrow I_1 > I_2$$

Kolikrát je větší počet závitů N_2 než N_1 , tolikrát je větší napětí U_2 než U_1 a tolikrát je menší proud I_2 než I_1

b) Transformace dolů $p < 1$ zmenšují napětí U_1

$$N_1 > N_2 \Rightarrow U_1 > U_2 \Rightarrow I_1 < I_2$$

Kolikrát je menší počet závitů N_2 než N_1 , tolikrát je menší napětí U_2 než U_1 a tolikrát je větší proud I_2 než I_1

4) Příklady - postup

a) Jednoduché příklady lze snadno vypočítat úvahou

b) Postup výpočtu složitějších příkladů

1) vždy nejdříve vypočítáme transformační poměr podle vzorce

$$p = \frac{N_2}{N_1} \text{ nebo } \frac{I_1}{I_2} \text{ nebo } \frac{U_2}{U_1}$$

2) podle zadání odvodíme vzorec (z výše uvedených) pro neznámou veličinu např.

$$I_2 = \frac{p}{U_2} \quad N_2 = p \cdot N_1 \quad N_1 = \frac{N_2}{p}$$

3) dosadíme do vzorce a vypočítáme neznámou

5) Význam

- 1) Rozvodná síť - přenos elektrické energie
- 2) Malé elektrospotřebiče - transformace na bezpečné napětí

Rozvodná elektrická síť

Elektrárna

střídavé napětí 6,3 - 10 kV v alternátorech
elektrárenský transformátor na velmi vysoké napětí
400 kV, pro mezistátní přenos 750 kV i 1000kV

Oblastní rozvodny

transformace na vysoké napětí 22 kV

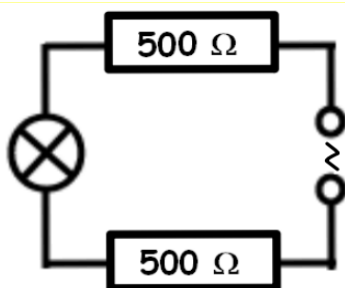
Místní rozvodny

transformace na nízké napětí 230V

Spotřebitel

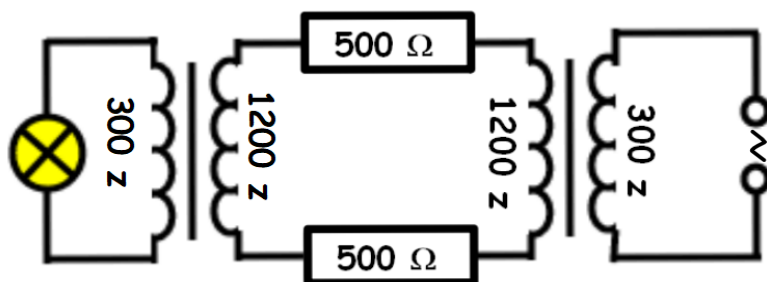
hlavní domovní rozvaděč před domem (jističe, pojistky, elektroměr) → rozvodná deska (v bytě) jističe, pojistky, hlavní domovní vypínač bytový rozvod - zásuvkové obvody, světelné obvody

obr. 1

Na obrázku 1 je schéma obvodu ve kterém nahrazují kilometry dlouhé vodiče rozvodné sítě dva rezistory. Celkový odpor je velký a proud nestačí na rozsvícení.

obr. 2

Na obrázku 2 je stejné "vedení", ale napětí je nejdříve zvýšeno a na opačném konci "vedení" je opět sníženo. Žárovka svítí

Ztráty způsobené velkým odporem vodičů při rozvodu elektrické energie na velké vzdálenosti snižujeme zvyšováním elektrického napětí v transformačních stanicích. Zvýšeným napětím dosáhneme snížení proudu a tím se zmenší ztráty. V místních transformačních stanicích na opačném konci "vedení" napětí opět snížíme.